

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Aen-Merckingen Van Den Eerw. P. Cornelius Hazart,
Priester der Societeyt Jesv.**

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1662

I. Aen-Merckinge Op de Ketterije der Tacianen, ende Encratiten.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71393)

I. AEN-MERCKINGHE

Op de Ketterije der Tacianen,
ende Encratiten.

W At belanght, seght D. Cabeljau in sijn Memory-boeck, pag. 239. de thiende soorte vande oude kettters, namentlijck de Tacianen ende Encratiten, in de selve vallen twee dinghen aen te mercken. Ten eersten, het verbodt van het houwelijck: Waer by wy hebben vergheleken de Roomsche ghesinde in haer houwelijcks-verbodt, ten aensien vande gheestelijcke.

Ick hebb' in mijn Staeltje bewesen / datter niet meer ghelykenisse en is tusschen ons / ende dese kettters / aengaende het verbodt des houwelijcks / alser is tusschen een tanghe ende bercken.

Daer-en-boven / soo hebb' ick D. Cabeljau te laste ghelept pag. 233. dat hy met Epiphanius ontrouwelijck handelde / wanneer hy hem toeschreef / dat hy soud' segghen / dat dese voorszeyde kettters de onthoudinghe predickten, ende dat sy om dit stuck souden als kettters berdoemt sijn.

Hier sie ick, seght D. Cabeljau in sijn Memory-boeck pag. 259. een merckelijck bedrogh, dat hy niet en andt-woordt op mijn eyghen woorden, maer quansuys op mijn intentie, by gissinghe. Hy noemt valsche 'tghene men segghen wil; ende ondertusschen verabuseert hy sich in sijn gissinghe, want 'ten is niet waer, dat ick soude hebben willen seggen, dat de onthoudinghe quaedt is, oft dat het ketttersch is, nae Epiphanijs meyninge, de selve in eenige gheleghentheydt te recommanderen.

Ick en kan niet weten wat ghy ghemeynt hebt / oft wat uwe intentie gheweest is.

Seght my wat is uwe meyninghe / oft intentie gheweest / als ghy dese woorden op't papier hebt ghestelt?

Ghy seght: Ick hebbe die woorden soo verstaen,
dat-se

dat-se slaen op de noodtsakelijckheydt vande onthoudinghe. Ende dat die oude Schrijvers hebben willen te kennen gheven, dat het ketterfch was te predicken, dat-men sich van't houwelijck noodtsakelijck moer af-houden.

Wie kan weten wat ghy hebt willen verstaen/ als ghy u verstandt niet en berklaert? Waerom en hebt ghy dit u verstandt niet klaer uytghelept in uwe Catholijcke Waerheyd?

Verhalben / als ghy de eyghen woorzen van Epiphanius namelijck / wilde gheben/ waerom en hebt ghy hem dan niet doen spreken / ghelijck hy selve spreekt in sijne schriften/ raeckende de onthoudinghe van dese ketterg? want hy seght van de Encratiten, dat sy de onthoudinghe bedrieghelijck predickten, levende onder de vrouwen, ende de selve bedrieghende, ende met haer reyfende, met haer levende, ende haren dienst ghebruyckende. Wie en fiet niet/dat dit eene soo merckelijcke omstandighepdt is / dat sy/ sonder bedzogh/niet en mocht naeghelaten werden?

Dat diende, seght ghy/ maer tot meerder overtuyginghe, ende beschaminghe van haer, dat haer wercken inder daet een wederlegghinghe waren van hare leere.

Jaer/ maer dit was precies een bande punten ober 'twelck sy van Epiphanius wozden herispr.

Wel aen dan / het moet komen op het houwelijck. Wat seght ghy hier van? dat de Tacianen ende Encratiten hooz ketterg zijn ghehouden ghetweest/ om dat sy het houwelijck verboden: hoe verstaet ghy in dit / op dat ick uwe meyninghe magh weten? Verstaet ghy hier hooz / dat sy het houwelijck verboden aen alle menschen / 'tzy man oft vrowwe / sonder aen eenigh persoon de vyfhepdt te gheben van het selve t'aenbeerden / ende dat om dese reden:

De eerste, om dat het besmettelijck was / soo ghy selve seght.

De tweede, om dat het niet anders en was als Hoererijs, soo Augustinus ghetuyghet.

De derde, om dat het een grouwel, ende vondt vanden

vanden duyvel was / soo Epiphanius ghetuyghet.
De vierde, om dat het eene execrable sake was/
soo Philastrius ghetuyghet.

De vijfde, om dat de byzoutve een quade, ende be-
drieghelijcke sake is/soo Anastasius Sinaita getuyghet/
allegaer van my geciteert in mijn Staeltje pag. 237.
ende 238.

Verstaet ghy dit soo? oft niet? soo niet? hoe
dan ghemaect met de Oudt-vaders / de welke
dit soo klaert / ende dupdelijck ghetuyghen? soo
jae? hoe is't moghelijck / vragh' ick noch eens/
dat ghy ons by dese ketteren hebt konnen berghel-
ijcken?

Maer ghy seght / dat het op aenkomt op dese toe-
passinghe, oft de Roomsche ghesinde niet mede aendrin-
ghen op de onthoudinghe als noodtsakelijck, ende oft sy
niet mede het houwelijck afschilderen als besmettelijck,
ende een werck des vleeschs.

Wat aengact de noodtsakelijckheydt vande ont-
houdinghe: Ick vraghe oft Epiphanius over dit
stuk de Tacianen ende Enekratiten herispt heeft / dat
is / om dat sy enckelijck leerden / dat de onthou-
dinghe noodtsakelijck was sonder eenigh ander
opsicht / oft om het selve opsicht dat wy hebben?
D. Cabeljau moet segghen dat jae / oft andersins
hy en magh ons by haer niet berghelijcken: maer
ick segghe dat neen / ende bewijse dat uyt de ep-
ghen woorden van Epiphanius, met de welke hy
klaert seght / dat hy dese ketteren niet en berispre-
de over de enckele noodtsakelijckheydt vande
onthoudinghe / maer alleen over hare ghebrenst-
heydt in't stuk van onthoudinghe / ende over ha-
re beweegh-reden / om de welke sy de noodtsa-
kelijckheydt vande onthoudinghe aenpreecten/
te weten / om dat sy het houwelijck hielden booz
eeneu vout vanden dupbel / &c. waerom sy oock
het houwelijck aen niet eenen enckelen mensch
wildten toelaten. Zijn woorden zijn dese:

Teneersten: Onder het pretext, seydt hy / van suyver-
heydt, ende onthoudinghe, heeft hy een boos leven ghe-
leydt,

leydt, ghelijck als eenen grijpenden wolf, met een schaepvel bedeckt, de menschen bedrighende, ende verleydende.

Tentweeden, seght Epiphanius: Daer sy onder de vrouwen ghedurighlijck leven, daer predicken sy de onthoudinghe. Ende daerom, de wijle sy verre zijn vande waerheydt, ende niet anders voordraghen als een valsche ghedaente, sy verlooehenen de kracht vande oprechte godvruchtigheydt. Want indien jemandt een deel naelaet van wat dienst het magh wesen, die moet ghevonnist werden, den dienst heel ende gantsch nae te laten, in dat deel dat hy achterghelaten heeft.

Wat wilt ghy klaerder? Hier hoozt ghy dat Epiphanius de onthoudinghe vooz godvruchtigheydt hout / ende die ketterg berispt in dat deel / dat sy maer een valsche ghedaente en hadden vande onthoudinghe, ende de menschen bedrogghen / ghelijck wolven, met een schaeps vel bedeckt.

Hier moet het voor eerst op aenkomen *D. Cabeljau*, soo ghy klaer siet vooz d'oogh. **Past dit nu op ons?**

Voorders, ghy bekennt my selve / dat dese ketterg de onthoudinghe predickten / soo ghy nu seght / als noodtsakelijck, om dat sy meynden dat het houwelijck besmettelijck was.

Ten anderen, Ghy en kont niet looehenen (ghelijck ghy oock niet en doet) dat dese ketterg leeden / dat de onthoudinghe noodtsakelijck was aen alle menschen / sonder een upt te nemen / ende dat niemant en mocht trouwen, want ghy seght opentlijck in *uwe Catholijcke Waerheydt pag. 561.* Dat sy onder de hare niet en wilden aen-nemen die het houwelijck ghebruyecten, tzy man oft vrouwe.

Ich heb' u ghebraght / ende braghe noch eens / wat ober een komste dat hier is / van ons / met dese ketterg?

Ghy seght in *uwe Catholijcke Waerheydt*: dat wy mede het houwelijck vooz outepu / ende besmettelijck houden.

Hoe bewijst ghy my dit?

De Paulen *Innocentius* ende *Syriscus*, seght ghy / houden't

den't daer voor, dat de ghene, die ghemeynschap hebben met hare vrouwen, niet en konnen heyligh zijn, dat-se beveleckt zijn, &c.

Ik heb' in mijn Staeltje pag. 241. ghetroot/ dat dit onwaerachtigh is / namentlijck / dat dese Pausen souden segghen / dat die beveleckt zijn / de welke ghemeynschap hebben met HARE vrouwen / ende hebbe ghetroot dat sy alleenlijck spreken vande Priesters / die haer vzwillighlijck hebben verbonden met de belofte van supbetheydt / ende gheene vrouwen en hebben.

Dese niet reghenstaende / sonder mijne bewijzen te wederleggen / ghy blijft by het utwe / in utw^o Memory-boeck pag. 260. segghende wederom / dat wy die Taciaensche reden ghebruycken : Die inden vleesche zijn, en konnen Godt niet behaghen : Waer blijven nu de Pausen Innocentius ende Syricius? wat seght ghy op hare woorden / ende op mijne bewijzen? houdt ghy noch staende / dat sy spreken van't houwelijck ghelijck de Tacianen deden / ende Encratiten, dat is / dat het houwelijck booz alle menschen een hoerverpe is / besmettelijck / &c. ende dat die / de welke het selve aenberden / vzwesende sonder eenigh beletsel / in den vleesche zijn? ick vzaghe noch eens / houdt ghy dit staende / dat dese twee Pausen soo spreken / oft niet? soo niet? soo en doet dan hare ghetuyghnisse niet een stercken ter sake / om ons te verghelijcken by de Tacianen ende Encratiten: Soo ja? soo en kan ick u wederom niet beter oertruyghen van contrarie / als met haer eyghen woorden: Dese luyden aldus / namentlijck van Innocentius, tot den Bisschop van Toulouse Exuperius : Ghy hebt my voorghehouden, wat dat-men moet onderhouden, raekkende die, de welke ghestelt zijn in den dienst van Diaken-schap, oft Priesterschap, bevonden werden haer niet te onthouden, oft niet onthouden te hebben, maer kinderen voortghebracht. Van dese is de discipline vande goddelijcke wetten klaer, ende daer over hebben oock over, en t'weert ghegaen de vermaninghen vanden Bisschop

Siricius

Siricius saligher memorie, dat de ghene die in soodanighe officien ghestelt wesende, ende haer niet en onthouden, van alle Kerckelijcke eere souden berooft werden, ende niet ontfanghen werden tot soodanighen dienst den welcken door de onthoudinghe alleen moet vervolt werden. Want het is eene seer oude autoriteyt vande heylige wet, van den beginne af onderhouden, dat aen de Priesters gheboden wiert in den tempel te wonen, op het jaer van hare beurte, op dat sy dienende aen de heylighe offerhanden, deselve souden bedienen, suyver wesende, ende van alle vleckte ghereynight, ende het was niet gheoorloft haer tot soodanighe diensten t'ontfanghen, die oock vleeschelijcke ghemeenschap hadden met hare vrouwe, want daer is gheschreven: Zijt heyligh, want ick uwen Heere ende Godt ben oock heyligh, &c.

Daer van spreken dese *Dausen*: hare woorden zijn klaer. Sy spreken eerst van de Priesters van t'nieuw Testament. Ten tweeden van de Priesters van t'oude testament. Van de eerste segghen sy/ dat se niet en konen heyligh zijn / indien sy ghemeenschap hebben met eenighe vrouwe / is dit spreken op sijn Taciaensch? is dit het houtwelijck nptschelden als hoererij / ofte besmettelijck? is dit het houtwelijck in t'ghemeen verdoemen als quaet / daer sy niet eens ghewach en maecten / van t'houtwelijck / maer alleen van de ghemeenschap die de Priesters hebben met vrouwen / de welke hare wettighe niet en zijn? Is dit segghen / dat niemant in de werelt en magh trouwen / ofte het houtwelijck aenbeerden? is dit segghen / dat niet eenen mensch in de werelt van Godt recht heeft ontfanghen tot t'houtwelijck? Dit altemael leerden de Tacianen, niet sulckij dese *Dausen* / hoe kont ghy dan haer / sonder bedroggh toeschrijven / dat sy segghen dat de ghene die ghemeenschap hebben met HARE vrouwen niet en konen heyligh zijn? Hoe kont ghy segghen dat sy spreken op sijn Taciaensch, ende ons / op hare autoriteyt / sy de voorzeyde ketters berghelijckent

Dande

Vande Priesters van't oude Testament segghen sy/dat het haer niet gheoorloft en was ghemenschap te hebben met hare vrouwen / soo wanneer het hare heurte was van offerhanden te doen / om dat sy die moesten bedienen supber/ ende ghereynicht wesende van alle vlesche : wat hebben sy hier gheseyt / t'welck niet ghelijcksoymigh en is aen de Schryfture : staeter niet *Leviticus* 10. 7. onder andere dinghen/die de Priesters moesten onderhouden / wanneer sy ghinghen in tabernakel om t'offeren / dat sy haer moesten onthouden van wijn/ ende dat sy niet en souden gaen uye de deure des tabernakels, ofte andersins dat sy souden sterven: is het wel waerschijnlyck dat sy ghemenschap hadden met hare vrouwen in Tabernakel selve?

Wat hebben dan hier dese Pausen gheseydt/ t'welck rieckt nae de ketterije der Tacianen / oft Encratiten?

Ghy seght *Pag. 260.* Het zy soo, laeten de Roomsche ghesinde niet verder voor *Encratiten*, moeten aenghesien werden, dan ten aensien van hare gheestelijcke, het is ghenoech.

Ick gheloobe wel dat het ghenoech is voorszichte/ ende eenboudighe liekens / die men al in de handt steekt/wat men begheert / maer mannen van verstandt laehen hier mede. Want *D. E.* argumenteert in deser boeghen : De Roomsche ghesinde segghen/ dat de Priesters/ die ghemenschap hebben met eenighe vrouwen niet en konen hepligh zijn/ ende de Tacianen, met de Encratiten leerden/dat alle menschen in t'generael / niet en mochten vrouwen : Ergo de Roomsche ghesinde sijn ghelijck aen de Tacianen, ende Encratiten: Wie en sal niet soodanigh een ghevolgh niet upbersten van lachere

Ofte wilt ghy het soo hebben: De Encratiten, en Tacianen, leerden dat alle menschen die by waren / ende uergheng aen verboden / ontheplighe warden door t'houtelijck ; Ende de Roomsche ghe-

ghesinde segghen het selve van hare Priesters / of Gheestelijcke / die niet by en zijn / maer haer aen Godt verbonden hebben / met belofte van supberheyt / dat is / van noyt te trouwen / ofte eenighe ghemeenschap te hebben met vrouwen : Ergo de Roomsche ghesinde komen oer een met de Tacianen, ende Encratiten. Wie en sal hier wederom niet upslagen?

't is eben of ick soo seyde : De Ghereformeerde houden't daer booz / dat de ghene die verbonden sijn aen hare wettighe hupsvrouw / niet en konnen hepligh zijn / indien sy met een andere trouwen / ofte ghemeenschap hebben met eene vrouwe die hare wettighe niet en is:

De Tacianen, ende Encratiten, hieldent daer booz / dat alle menschen die trouwen / ofte ghemeenschap hadden met eenighe vrouwen / ontheplight wserden / ende onreyn : Ergo de Ghereformeerde zijn ghelijck aen de Tacianen, en Encratiten. Wat dunckt u *D. Cabeljau* ? staet dit ghebolgh niet fraey op sijn koten ? soude dit niet fraey kincken in de ooren vande gheleerde?

Oft wilt ghy't soo hebben ? De Roomsche ghesinde verbieden het houwelijck als besmettelijck aen hare Priesters / en Gheestelijcke die haer aen Godt hebben verbonden bywillighlijck (want sy kosten het Priesterschap laten) met belofte van supberheyt ; De Tacianen, ende Encratiten verboden het houwelijck als besmettelijck aen alle menschen / r'zy man ofte vrouwe : Ergo de Roomsche ghesinde sijn ten deele ghelijck aen de Tacianen, ende Encratiten. Dit is eben belachenswerdigh : Want 't is eben of ick soo argumenteerde. De Ghereformeerde, houden het tweede houwelijck van de ghetrouwde personen / die verbonden zijn aen hare wettighe hupsvrouw / met belofte van ghertrouwicheyt / booz besmettelijck / ende de Tacianen met de Encratiten, houden het houwelijck besmettelijck booz alle menschen r'zy man / ofte vrouwe : Ergo de Ghereformeerde sijn

ren deele ghelijck aen de Tacianen, ende Encratiten.
Hoe souden de Hollandsche Philosophen lachen/
indien sy dit ghebolgh hoorde. Soodanigh noch
rang een ghebolgh maect *D. E. D. Cabeljan*, ten
opfichte van ons.

Ghy sult my segghen: daer is groot verschil
tusschen het tweede houwelyck van een ghe-
troutw man/oste de gemeenschap die hy heeft
met eene andere vrouwe die niet weertigh is/ende
tusschen het houwelyck van een Priester/of ghee-
stelyck persoon.

Ick en kan't noch niet sien: thoont my van/
waer in dit verschil is gheleggen. Weynt ghy
misschien dat een Priester min verbonden is aen
de belofte / die hy aen Godt heeft gedaen / als een
gehouwelyckit persoon verbonden is aen sijn be-
lofte van getrouwigheyt/die hy gedaen heeft aen
sijn ghemaels/soo niet: Soo is het dan t'selbe/daer
is gheen verschil/bervolgens en is het niet meer
gheozlooft aen een Priester het eerste houwelyck
aen te gaen / als het geozloft is aen een gehouwe-
lyckit persoon het tweede houwelyck te aenbeer-
den. Soo sae: Hoe sult ghy my dit goet doen/dat
een Priester min verbonden is aen sijne belofte/
als een gehouwelyckit persoon aen de sijne: heeft
dan de belofte die men aen Godt doet / soo veel
kracht niet / als de belofte die men doet aen de
menschensofte heeft Godt niet ghehoden / dooz-
den mont van Moyses, en David, dat men de belof-
ten/die men aen hem doet/soude volbrengen? hoe
sult ghy' thier maken?

Seght ghy dat soodanighe beloften van sup-
berhepdt ongheozloft zijn: dat is een heel andere
questie/want wy gaen hier voort ex praesupposito,
namelyck aengaende de spreken van de Pausen
Iannocentius, ende Siricius, op welker authoziteyt
ghy u gantschelyck sondeert. Soo is dan de que-
stie/of dese Pausen/zijnde van gheboelen/dat soo-
danighe beloften mochten ghedaen werden/ende
niet strydigh waren teghen Schryfture / op sijn

Taciaensch hebben ghesproken/wanneer sy gheseyt hebben/ dat de Priesters die vrouwen / ofte gemeenschap hebben met eenighe vrouwe niet en kosten heyligh zijn / en dat haer houwelyck besmettelijck was; ick hebbe nu ghehoont dat dit niet meer onghehijndelijck ghesproken is dan als de Ghereformeerde segghen / dat het tweede houwelyck van een ghehuwelycke persoon / besmettelijck is: Ergo ex praesupposito, dat dese twee Pausen / soodanighe beloften van supberheydt hebben vooz goet herkent / met de herbintnisse daer aen annex/ sy hebben niet meer ghesproken op sijn Taciaensch, als de Ghereformeerde.

Dit argument hebbe ick mede ghepzaemt in mijn Staeltje Pag. 241. ende 242. Maer D. Cabeljau, en heeft niet een woort daer op weten te segghen.

Nu dat D. Cabeljau, seyt: Al het praten van P. Hazart, dat men in de Roomsche Kerck het houwelyck hout voor een Sacrament, een instellinghe Gods, &c. ten opsigte van de Lecken, is maer wilsangh, ende en doet ter saecke niet.

Wat sal D. C. wederom wel wijs maken aen slechte liekenz/maer niet aen verstandighe; Want die sullen datelijck hier uyt moeten besnupten/ datter gheene ober-een-komste en is / oock niet ten deele/van ons/ met de voornoemde ketters: Want wy houden het houwelyck heyligh vooz alle menschen / soo lanc als sy haer selben niet verbonden en hebben / t'zy aen eene wettighe vrouwe / t'zy aen Godt. Ter contrarsten de Taccianen, ende Encratiten hielden het selve vooz alle menschen / besmettelijck / ende hier ober alleen sijn sy/ als ketters berdoemt gheweest/ende niet om dat sy het houwelyck vooz besmettelijck hielden vooz personen / die nu alreede verbonden waren / ten sy dat D. Cabeljau wil segghen dat oock de Ghereformeerde in dit stuck moeten berdoemt werden. Soo en is dan dese sangh soo wilt niet als D. Cabeljau aen de slechte Ghemeente wilt wijs maken.

Dooz t'leste / wilde ick wel / dat my D. Cabeljau eens seyde / hoe hy dese woorden Epiphanijs verstaet *Heresi* 48. De jonghe Weduwen, die belooft hebben (te weten *supberheyt*) ende die belooft hebben ghebroken, met haer te begheben tot t'houwelyck / die hebben verdoemenisse : *I*s Epiphanius hier oock Taciaensch gheweest / die het houwelyck vande jonghe weduwen / als sy belooft hebben ghedaen / vooz verdoemlyck hout : *I*s hy mede Taciaensch gheweest / als hy op de selve plaetse seght / dat de kercke aen alle menschen het tweede houwelyck toelaet / nae de doot vande eerste brontwe / behalven aen de Priesters : ende dat die Priesters van Godt werden gheprezen / die oock van t'eerste houwelyck haer onthouden / ende haer leven oberzenghen in maeghdelycke *supberheyt* :

II. AENMERCKINGHE

Op de Ketterije der Tacianen, ende Encratiten.

Het tweede stuck in het welck dese Secte soude gheoordeelt zyn gheweest als ketterisch (soo D. Cabeljau seyt) is aengaende het derben van sekere spijzen.

Sy en aten gheen vleesch (seght D. Cabeljau in sijn Catholijcke Waerheydt *Pag.* 561) ende hadden daer een grouwel van; Epiphanius *Heresi* 46. ende 47. Augustinus *Heresi* 25. Dat wert by de Carthusianen, ende andere clooster Municken altijd ghedaen, ende by de andere Papijsten, soo dickwils als sy die veertigh-daeghsche vasten, de quatertempers, ende andere Vasten daghen onderhouden, &c.

Hier is de questie wederom / of de Oor-vaders / dese Secte vooz ketterij houden om het enckel derben van vleesch / ofte om de reden alleen / om de welcke sy dit deden / ende het eynde tot het welck